

Inwazja minikomputerów

1 maja 2004

[Ignacy Rutkiewicz](#)

Pojawienie się minikomputerów stanowiło ważny przełom w technice komputerowej i więcej - w praktycznych zastosowaniach informatyki. Jak w przypadku wielu wynalazków, których pomysł "wisiał w powietrzu", także nad konstrukcją minikomputera pracowano, niezależnie od siebie, w kilku firmach.

Najwcześniej, wiosną 1965 r., pojawił się PDP 8 firmy DEC - Digital Equipment Corporation. Istotną nowość stanowiła architektura modułarna, na którą składała się główna szyna informacyjna z dołączoną do niej pamięcią operacyjną, arytmometrem i kanałami przesyłania informacji - od i do urządzeń zewnętrznych. Zaletą minikomputerów były nie tylko stosunkowo mniejsze rozmiary, ale także duża szybkość, z jaką rozwiązywały zadania arytmetyczne i logiczne. Decydowały o tym rozmiary i jakość zastosowanych w nich elementów i podzespołów, a więc wysoki stopień miniaturyzacji i niezawodność eksploatacyjna.

W Polsce "pierwsze prace nad systemami minikomputerowymi rozpoczęto od powołania w latach 1968-69 przy fabryce Era (we Włochach k. Warszawy) Zakładu Doświadczalnego Minikomputerów, którym kierował inż. Jacek Karpiński - napisał inż. Stanisław Bujnowski w fabrycznym informatorze Ery z roku 1986. - Przygotowano tam produkcję minikomputera K-202, który pomimo niewątpliwie nowoczesnej konstrukcji nie został wdrożony do produkcji na skalę przemysłową - ze względu na zastosowanie w nim prawie w 100% podzespołów produkcji z kk (krajów kapitalistycznych), niedopracowanie oprogramowania i ograniczenie praw produkcyjnych strony polskiej przez angielskiego właściciela dokumentacji".

Jacek Karpiński był znany już wcześniej jako konstruktor uniwersalnej maszyny liczącej KAR-65. Zbudowana na krajowych tranzystorach i diodach w Zakładzie Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu Warszawskiego w roku 1965 była wówczas najszybciej działającym polskim komputerem. Urządzenie spotkało się z doskonałym przyjęciem, było omawiane na naukowym sympozjum, w prasie ukazywały się entuzjastyczne artykuły. Przemysł nie wykazał jednak oczekiwanego zainteresowania, wszystko musiało pozostać na etapie prototypu.

Niezrażony takim obrotem sprawy J. Karpiński opracował projekt pierwszej w kraju, jednej z pierwszych na świecie modularnej maszyny cyfrowej - polskiego minikomputera K-202. Zarysowały się widoki na wdrożenie do seryjnej produkcji, ale bardzo szybko pojawiły się opory ze strony administracji przemysłowej.

Z pomocą przyszedł Stefan Bratkowski, redaktor Życia i Nowoczesności, dodatku do Życia Warszawy, na którego łamach prowadził rozmaite kampanie na rzecz właśnie nowoczesności - w stylu myślenia i działania Polaków. Z jego inicjatywy doszło do zawarcia porozumienia z brytyjskimi firmami Data-Loop i M.B.Metals: polskie miały być projekt i zakład produkcyjny, Anglicy zapewniali dostawę elementów i podzespołów oraz marketing, w zamian otrzymywaliby gros dostaw gotowych urządzeń. Istotnie, wkrótce powstał Zakład Doświadczalny Minikomputerów pod kierownictwem inż. J. Karpińskiego. Poparcie, jakiego udzielił przedsięwzięciu minister nauki i techniki prof. Jan Kaczmarek, zdawało się otwierać jak najlepsze perspektywy.

W kwietniu 1971 r. gotowy był pierwszy egzemplarz prototypowy K-202. W tygodniku Perspektywy skomentowano to jako wydarzenie pierwszej rangi:

"Powstał minikomputer na elementach elektronicznych czwartej generacji, stanowiący w swojej klasie najbardziej uniwersalną maszynę świata. Liczy z szybkością miliona operacji na sekundę i w tym dorównują mu tylko amerykański minikomputer Super Nova i angielski Modular One".

Trzydzieści lat później wspominał Karpiński w wywiadzie dla dziennika Życie, jak wielkim zainteresowaniem cieszył się model minikomputera na Międzynarodowych Targach Poznańskich w roku 1971. W hierarchii ówczesnych wydarzeń szczególne znaczenie miała jego rozmowa z Edwardem Gierkiem, który przy stoisku K-202 zatrzymał się dłużej niż przy innych. Uważnie wysłuchał wyjaśnień konstruktora, zapowiedział swoje poparcie. Wkrótce przysłał nawet list gratulacyjny.

W nr 1/1973 fachowego periodyku Informatyka można było przeczytać następującą wypowiedź dr. inż. Romana Kuleszy, dyrektora naukowego zjednoczenia Mera i jednocześnie dyrektora Instytutu Maszyn Matematycznych: *"W latach 1971-72 został opracowany minikomputer K-202. Jego przeznaczenie dla kraju będzie ograniczone do wybranych systemów, takich jak automatyzacja prac inżynierskich, sterowanie procesami technologicznymi itp. Przemysł nie przewiduje stosowania minikomputera K-202 w dużych uniwersalnych systemach przetwarzania informacji".*

Tak czy inaczej wyglądało to na zielone światło. Jak się miało wkrótce okazać, zapaliło się nie na długo.

K-202 Co prawda na razie przedsięwzięcie polsko-brytyjskie kręciło się na coraz większych obrotach. Do początków 1973 r. zakład doświadczalny Era zmontował 30 maszyn, z których połowę wysłano do Anglii, a po kilka sztuk zakupiły różne instytucje krajowe, rządowe i naukowe oraz wojsko. Nadchodziły dalsze zamówienia, gdy nieoczekiwanie sytuacja uległa dramatycznemu odwróceniu. Najpierw Anglicy wytoczyli proces o naruszenie praw patentowych, bowiem K-202 został opatentowany właśnie w Wlk. Brytanii. Jednocześnie zaczęły się mnożyć trudności ze strony władz krajowych. Padły oskarżenia o podejrzaną związki z interesami zagranicznej firmy wrogiego bloku, wręcz o dywersję i sabotaż. Nie pomogło poparcie ówczesnego szefa MSW Franciszka Szlachcica. Trudno ustalić, ile w takim obrocie sprawy było nacisku Moskwy, ile rywalizacji rozmaitych frakcji partyjnych, ile niechęci i zawiści środowiskowych. W każdym razie nie było już mowy o gratulacjach i zapewnieniach pomocy, inż. Karpiński znalazł się na czarnej liście osób źle widzianych, wkrótce też usunięto go z zakładu, który powstał dla realizacji jego nowatorskiej koncepcji.

K-202 zapewne wyprzedzał swój czas. Jednakże autor nie przedstawił szczegółowej dokumentacji technicznej, technologicznej ani software'owej, nie poddał urządzenia komisyjnym testom w warunkach przemysłowych, co dla każdej prototypowej konstrukcji stanowi próbę ogniową i przepustkę do produkcji.

Minikomputery, m.in. także K-202, były znacznie tańsze od produkowanych wówczas w Elwro komputerów średniej klasy, ale też zakres i charakter zastosowań w obu przypadkach był z natury rzeczy zasadniczo różny.

W nowej sytuacji, gdy K-202 wykreślono z planów produkcyjnych, prace projektowe nad minikomputerami kontynuowano od roku 1971 w Instytucie Maszyn Matematycznych, któremu podporządkowano zakład doświadczalny Era. Skonstruowano tam i uruchomiono minikomputer Momik 8b (8-bitowy). Na Międzynarodowe Targi Poznańskie w roku 1974 wysłano 12 modeli. W roku 1976 miejsce Mery 300 zajęła Mera 400 o znacznie większych możliwościach obliczeniowych.

Kilka lat później Era otrzymała zamówienie radzieckich ośrodków naukowo-badawczych techniki jądrowej na wykonanie systemów minikomputerowych SM 3, a następnie SM 4. Produkowano je na podstawie dostarczonej z ZSRR dokumentacji konstrukcyjnej i technologicznej.

■ K-202 zapewne wyprzedzał swój czas. Jednakże autor nie przedstawił szczegółowej dokumentacji technicznej, technologicznej ani software'owej, nie poddał urządzenia komisijnym testom w warunkach przemysłowych, co dla każdej prototypowej konstrukcji stanowi próbę ogniową i przepustkę do produkcji.

<http://www.networld.pl/artykuly/41477/Inwazja.minikomputerow.html> 090829

NetWorld 5/2004

- Liczba zatwierdzonych komentarzy (4) |

teresa46

bardzo ciekawe, szkoda, że czasy kiedyś były trudne dla wybitnych umysłów!!!

Jestem kuzynką Jacka Karpińskiego bardzo chcę odnowic z Nim kontakt lecz nie znam Jego adresu.

Byłabym wdzięczna za e-maila lub telefon Jacka. W moim rodzinnym domu po Powstaniu żył Dziadek Jacka Stanisław Karpiński. Z góry dziękuję za pomoc.

Miałam kiedyś telefon Jacka lecz po pewnym czasie stał się nieaktualny.

Ryszard

Pracowałem 5 lat na komputerze K-202 w Biurze Projektów "BIPROMASZ w Poznaniu. Świetny komputer o bogatym oprogramowaniu systemowym - system wielodostępny oraz posiadający języki programowania:

ASSM - assembler, Basic - prosty język, Fortran, MOST - język przeniesiony z ODRY-1204, ALGOL - przeniesiony z ODRY-1204, CEMMA - symulacja procesów analogowych, CSL - symulacja zdarzeń, LISP - język struktur listowych.

Następcą K-202 był po kilku latach przerwy w produkcji - komputer MERA-400. Szkoda dorobku polskich informatyków - zmarnowana szansa. Przy okazji informuję, że jestem posiadaczem egzemplarza K-202. (R.Z.)

QuantumDevil

Władza ludowa skutecznie resetowała polskich wynalazców np. twórcę samolotu Iskra. Największą zbrodnią komunizmu to zapóźnienie cywilizacyjne

Jerzy

Mera 400 nie była następcą Mery 300, produkcja przebiegała równolegle.

Mera 400 była produkowana przed rokiem 1976, była to produkcja prototypowa oparta na konstrukcji mechanicznej opracowanej w ZD IMM.

Nie można mówić, że K 202 nie miało dokumentacji, dokumentacja protypowa była. Badań nie było bo zatrzymano projekt.

(w zepole J. Karpinskiego pracowałem od stycznia 72 a do 88 roku pracowałem z zespołach modernizujących system MERA 400)